

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. (Konferencija.) (Dalje.) Za tem je sledilo „nadzornikovo poročilo“ o nadzorovanih šolah, ki se približno tako-le glasi:

1.) „V področje mojega nadzorovanja spada 9 ljudskih šol s slovenskim učnim jezikom, dalje 4 nemške ljudske šole gledé neobligatnega slovenskega pouka, 3 šolski vrtci, šolska delarna na II. mestni deški petrazrednici in gospodinjstva šola v uršulinskem samostanu, skupaj torej 18 učnih zavodov s 64 razredi in 89 učnimi močmi!

Od 4302 šoloobveznih otrok jih hodi v ljudske šole s slovenskim učnim jezikom 2418 ali 56·20%; v šole z nemško-slovenskim učnim jezikom 446 ali 10·36% in v nemške šole tedaj 33·44%.

Javne šole štejejo 1609 otrok in 40 učiteljev, tako da pride na vsako učno moč po 40 otrok.

Privatne šole štejejo 955 otrok in 49 učiteljev, tako da pride na vsako učno moč po 19 otrok.

2.) O nastanitvi in opravi javnih ljudskih šol sem že tolikrat obširno govoril, da se mi danes ne zdi potrebno nadaljnih besed izgubljeti, omenjam samo, da je c. kr. mestni šolski svet sklenil sezidati novo šolsko poslopje za dvorazredno šolo na Barji in novo šolsko poslopje za obe mestni ljudski šoli.

3.) Uradne spise sem našel večinoma v najlepšem redu, le tu in tam sem našel še stare tiskovine in zlasti po privatnih šolah sem našel po katalogu mnogo praznih presledkov, tako n. pr. kedaj je začel otrok v šolo hoditi, materni jezik itd. — Po mnogih šolah se uradni spisi tudi preslabo hranijo.

4.) Knjižnice in učila so povsod v najlepšem redu.

5.) Disciplina je bila v obče dobra. Primerilo se je le nekaj disciplinarnih slučajev, ki pa niso v nobenem razmerju s tolikim številom otrok. Zapazil sem namreč, da se lenuhi in poredneži posedajo v zadnje klopi. V jednom razredu sem zapazil celo na pol gluhega otroka v predzadnji klopi! To ni prav! Te vrste učenci naj se posedajo v prve klopi. Tudi ni prav, da učenci pazijo na součence; učitelj bodi v šoli jedini gospodar! Zapazil sem tudi v jednom razredu, da je silil učitelj učenca, k tabli poklicanega, gledati nadzornika. To ni prav! Učitelj mora biti tudi v pričo nadzornika prva oseba v šoli. Prvenci naj med branjem sedé; dovolj je, če vstane in reče: „tukaj!“ — bere naj pa sedé. — Nervoznost in nepotrpežljivost, silen krik itd. niso odobravati. Učitelj mora biti potrpežljiv; res je, da ga časih zgrabi sveta jeza, a taki slučajji so redki. Večnega kričanja in opominjevanja se otroci kmalo navadijo ter si mislijo: „Veliko ropota, pa malo moke. Paziti je treba tudi, da otroci odgovorov preveč ne zavijajo in ne padajo za pol glasu. Opozoriti vas moram tudi na § 27. šolskega in učnega reda, ki prepoveduje otrokom nalagati opravila, ki niso v zvezi s poukom; za to je sluga v šoli!

Zapazil sem tudi, da stranke (stariši, varuhi itd.) pouk motijo. Vsa šolska vodstva naj napravijo napise na vidnem mestu, ki prepovedujejo med poukom strankam vstop v šolo. Vstop v šoli je dovoljen med poukom le uradnim osebam, strankam pa pred poukom, ob 10. uri ali po pouku.

6.) Učeni vspehi so v obče jako ugodni. Lahko rečem, število razredov z jako dobrimi učnimi vspehi znaša 50%, z dobrimi 30%, z dovoljnimi 12% in z nezadostnimi 8%, kar je jasen dokaz o veliki spretnosti, vestnosti in pridnosti mestnega učiteljsstva! A še v tistih razredih, kjer sem bil v obče manj zadovoljen, našel sem v posameznih predmetih dobre vspehe, tako, da število zanemarjenih razredov znaša komaj 4%.

Zlasti dobro se je obnesla odredba, katero smo uvedli s tekočim šolskim letom v višjih treh razredih slovenske štirirazredne dekliške šole in obeh uršulinskih šol, namreč sistem strokovnih učiteljic. Do sedaj je bila namreč navada, da je šla učiteljica

od 1. do 8. razreda s svojimi učenkami; sedaj so se pa predmeti višjih treh razredov razdelili med tri učiteljice.

7.) Realij letos nisem veliko nadzoroval, zlasti v višjih razredih ne, ker sem na te predmete že prejšnja leta obračal posebno pažnjo in sem o zemljepisji, zgodovini in prirodoznanstvu obširno govoril že v prejšnjih konferencah. Reči moram, da se je ta pouk zadnja leta izdatno izboljšal, bodisi gledé metode, bodisi gledé uspehov. Pravo veselje mi je bilo poslušati, kako se je v nekaterih razredih dekliskih šol poučevala zgodovina, zemljepisje in prirodoznanstvo; v obče gledalo se je na razumevanje in učila so se pridno uporabljala. Le v nižjih razredih gojil se je ta pouk tu in tam nekoliko preveč mehanično, učenci so se učili namreč te predmete od besede do besede, kar spričuje, da se dotični učitelj dovolj ne pripravi.

8.) Nazorni nauk se je razven v enem razredu povsod temeljito gojil in veseli me, da je učiteljstvo spoznalo, kako važen je ta predmet, ker se z njim razvije duševni obzor otrok in se jim razveže jezik.

(Dalje prih.)

Kako bi zabil to gomilo,
Kjer blago tvoje spi arce. **Gregorčič.**

Iz postojinskega okraja 9. vel. srpana 1894. († Rudolf Dolenc.)

Tudi ti si nas ostavil.

O smrt, nerazumna so tvoja pota. Človeški duh se zgroža pred tvojo silovitostjo, brezobzirnostjo, pred tvojim veličastvom. Le vsemogočni Bog vodi tvoja dejanja, le misel o njem, neskončno modrem Zapovedniku, lije tolažbo v naša srca. A človek je le človek, srce naše čuti le človeško in nikakor ne more dognati, kako je mogoče, da nas tako nagloma ostavi mlad, čil, krepak mož ter se preseli v večnost. Tako si nas pustil tudi ti, dragi Rudolf. Valovje hladne Vipave si je izbralo tebe za svojo žrtev. Telesno si se ločil od nas, tvoj duh in tvoja dela so med nami.

Rudolf Dolenc je bil rojen l. 1866. na Gočah v solučni vipavski dolini. Že v godni mladosti je kazal nenavadni dar hitrega umevanja in lahke, vesele šaljivosti. Po dovršeni ljudski šoli je obiskoval v Gorici tri gimnazijalne razrede, in njegovih sošolcev pomni še marsikdo, kako vesel, ljubeznjiv in požrtvovalen tovariš je bil pokojnik tudi na gimnaziji. Redki dar zgovornosti in dobrosrčnosti mu je odpiral vrata povsod. — Ko smo slišali, da misli posvetiti svoje moči učiteljskemu stanu, razveselili smo se vsi njegovi vrstniki; zakaj v tako dolgočasnem mestu, kakor je koperska pripravnica — tam je namreč pokojnik dovršil z dobrim vspehom svoje nauke l. 1887. v treh poučevalnih jezikih: slovenskem, nemškem in italijanskem jeziku — v takem lahonskem mestu pravim, onemore pod težo nagromadenega učnega materijala, še bolj pa pod pritiskom lahonske negostoljubnosti in brezobzirnosti tudi še veselejši, še vstrajnejši duh. Pridružil se nam je vedno živahni Rudolf in kramljali smo v njegovi skromni sobici vse ure, kolikor smo jih mogli pridobiti v razvedrilo. Sanjali smo mladostne sanje o ljubljeni domovini ter delali in podirali načrte o bodočem svojem življenju. Tukaj moram takoj opomniti, da je bil pokojnik pravecni mojster v proizvajanju kupletov. Njegov humor nam je osladil marsikako večerno urico. Tedaj smo šaljivo nazivali take shode „Dolenčeve večere“.

Minila so potem nekatera leta in Rudolf Dolenc je bil nastavljen na prvo službo v Trnovo. O njem je pač mogoče reči, da ga ni kar nič oplašil prehod iz ledene teorije v živahno praktično življenje. Marsikoga ta prememba tako prevzame, kakor ribo, katero vržeš iz morja v sladko vodo. A njega ni! Z mladostnim ognjem se je lotil dela, z mladostnim ognjem ga je nadaljeval in ni se uklonil, ni ga potrla britkost življenja, ni so ga potrle strele, ki so švigale iz črnih očíj onega „črnega moža“, katerega imenu ne privoščim mesta v Rudolfovem životopisu, da si je zaoral globoko brazdo v življenje in delovanje pok. Dolenca. Našega Rudolfa je spravila od dela in uklonila še le smrt, kateri prej ali pa slej ne uide nikdo.

In na svoji drugi službi na Suhoriju, koliko se je trudil, da bi navdušil mladino za lepo petje, ta neprecenljivi dar nebeški, s katerim se začenjajo kali vsakoršnemu pleme-

nitemu čustvovanju. V Orehku bode živel spomin Dolenčevega delovanja, dokler bo živele tamošje bralno društvo in njega krasna zastava.

Prav tako uspešno, kakor na Pivki, je deloval blagi pokojnik tudi v vipavski dolini namreč zaporedoma v Vipavi, Poddragi in slednjič na Planini. Kako je bil pokojnik priljubljen med soočenci, priča nam njegova smrt in njegov pogreb. Komaj da se je raznesla grozna novica po Planini, pribiteli so z vseh strani ljudje, pustivši tudi najnujnejše delo, k vodi, da bi pomagali nesrečniku. Tudi prečastiti gospod župnik J. Mikš je šel na mesto, kjer so potegnili utopljenca iz vode. R. Doleneec se je vračal s soprogo in svakinjo iz Loga — bilo je namreč sv. Ane dan — ter se nekoliko pokrepčal v bližnjem malinu. Potem se je šel kopat. V vodi ga je zadela srčna kap. Šele po dolgem iskanju so ga našli. — Bil je žalosten prizor in še žalostnejši mrtvaški sprevod z brega Vipave pa v planinsko šolo, kjer so položili na oder moža, ki je bil še pred tremi urami zdrav in vesel. Zjokal se je vsakdo, ki je videl tako naglo izpremenbo neizprosne usode.

Dne 28. mal. srpana se nas je zbralo na vipavski Planini 16 tovarišev s Kranjskega in Primorskega — bil je, kakor smo rekli njegovi soočenci „Dolenčev dan“ — da sprejmemo blazega tovariša na zadnjem potu. Dolgi mrtvaški sprevod je vodil domači gosp. župnik ob asistenci treh drugih čč. gg. duhovnikov iz okolice. Bil je namreč preč. gosp. M. Arko iz Šturija, č. g. A. Rajčević, kapelan in č. g. Pavlin, novomašnik iz Vipave. — Po dovršenih molitvah je izpregovoril domači gospod župnik pokojniku v slovo, občanom v spodbudo, otrokom v posnemo, sorodnikom in tovarišem v tolažbo ganljivo besedo o ranjčega življenju in delovanju. Petje med sv. mašo je oskrbel g. nadučitelj Perné iz Šturija, nagrobnice so pa peli tovariši in domači peveci.

Blizu jedna ura popoldne je že bila in solnce je vroče obsevalo sveže grude zemlje ob Dolenčevem grobu. Bolesten jok se je razlegal na pokopališču. Tu se je tresla tuge in britkosti pokojnikova mlada udova, bratje, sestra in drugi sorodniki. Ihtela je šolska mladina po svojem dobrem očetu, občani planinski za svojim iskrenim prijateljem, vestnim svetovalcem; solzili smo se mi, njegovi tovariši in znanci v svesti, da ropoče sedaj neobčutna zemlja na krsto moža, ki je natančno vršil svojo dolžnost, bil zvest prijatelj, rodoljub z besedo in dejanjem. Mnogo, mnogo bi bil še lahko koristil domovini, sebi in svojim, a tu se je zgrnila nad njim črna zemlja, v kateri bo spal smrtni sen. Večerno solnce se je uprlo z žarki v novo narasel hribček na planinskem grobju. Tedaj smo se vračali nekateri tovariši tam mimo domov, ozrli smo se na novo gomilo in tiho stopali naprej... Torej do tukaj si prišel, dragi Rudolf! Videli smo te v mladih letih, videli v zorni mladosti, videli čilega, čvrstega moža, videli smo tvoj „večer“, videli tudi žalostni tvoj „dan“. Kaj pa jutro? Gomila molči — Naj le molči, neobčutna smrtna prst, saj govore glasno tvoji učni uspehi, tvoja dela: Ni si živel zaman, ni si popolnoma umrl! Tudi če nam ni dala usoda, da bi razpolagali s posvetnimi zakladi, naša dela so najboljši zakladi, njih uspeh je trajnejši in veličastnejši kot vsi posvetni darovi. — Solčni žarek se je utopil v pozlačenem križu na pokopališču in ti učitelj trpin, ti, ki si se danes vlegel tu sem k večnemu počitku, upamo, da je tudi tebi križ na onem svetu podelil največ tolažbe. Gospod te je sodil — to se nadejamo — po onih vspehih, katerih ne more plačati svet, kateri so skriti očem onih, ki nas ne razumejo. „Le križ nam sveti govori, da vid'no se nad zvezdami; da vid'no v raju večnem se — nad zvezdami“. In tedaj zasije nam vsem jutro, krasno jutro v rajski pomladi. Zato pa počivaj sladko, zlata duša! Končal si svoj tek, nam so pa odločena še razna pota tuge in britkosti.

Ti našel si na božjem nebi,

Kar tukaj bi zastoj iskal.

Bodi ti zemljica lahka! Bog ti daj večni mir! Z Bogom Rudolf! *Ico Trošt.*

Iz kranjskega okraja. (Okrajna učiteljska konferencija.) Učiteljstvo kranjskega šolskega okraja je imelo 30. mal. srpana svojo uradno konferencijo v deški šoli v Kranji. H konferenciji so se zbrali razven štirih opravičenih vsi učitelji v okraji, pet gg.

katehetov in g. dekan Ant. Mežnar ec. Konferencijo je tudi počastil preblagorodni gospod c. kr. deželni šolski nadzornik Šuman, katerega je učiteljstvo najiskrenejše pozdravljalo. Točno ob 9. uri otvori zborovanje g. c. kr. okrajni šolski nadzornik Andr. Žumer, s prisrčnim pozdravom vsemu učiteljstvu, zahvali se gospodu deželnemu šolskemu nadzorniku, da je blagovolil počastiti konferencijo, izreče jednako zahvalo gg. dekanu in katehetom. Gospod predsednik imenuje svojim namestnikom gospoda nadučitelja Iv. Pezdica, člani konferencije pa izvolijo zapisnikarjema gospico Pogačnik in gospoda Zieglerja, ovetovateljema zapisnika pa gg. Česnika in Režeka. Na to navede gospod predsednik spremembe pri šolskih oblastnjah, spremembe učiteljskega osebja, našteje na novo ustanovljene oziroma razširjene šole ter nas seznanj z ukazi in razpisi šolskih oblastev. Zdaj govori gospod nadzornik o delovanji in uspehih c. kr. okrajnega šolskega sveta v minuli 6letni dobi. Šol se je razširilo in na novo ustanovilo toliko, da so se učne moči pomnožile od 47 na 61, torej za 14 ali za 30%; 6 poslopij se je sezidalo novih, 4 pa prizidala. Pred šestimi leti je bilo v okraju 1700 otrok brez pouka, letos jih je le še 600 in to v krajih, kjer še nimajo šole, od drugih šol so pa predaleč oddaljeni. Šolsko obiskovanje se je zboljšalo tako, da se je število šolskih otrok, ki pouk zanemarjajo, znižalo od 9% na 3%, kajti zdaj imamo že nad 10 šol, ki nimajo skoro nič neopravičenih šolskih zamud. Razven rednih šol imamo tudi še nekatere šole za silo, katere se bodo polagoma spremenile v redne. Zanimivi so podatki vojaških oblastev, kako zginujejo analfabeti v okrajih, tako je bilo leta 1890. 42 vojaških novincev analfabetov, 1891. l. 27 in l. 1892. 21. Dalje poroča gospod nadzornik o uspehih in usodi lanskih konferenčnih razprav. Poročilo o podrobnem učnem načrtu za slovniki pouk na jedno in davorazrednicah se letos nadaljuje; resoluciji pa, katera se je stavila koncu poročila „o šolskih zamudah“ do c. kr. okrajnega šolskega sveta, skušal je slednji zadostiti s strožjim postopanjem napram zanikernim roditeljem in to ne brez uspeha, kajti šolsko obiskovanje se je letos dokaj zboljšalo. Zdaj preide gospod nadzornik na stanje šolstva v okraju. Tu opomni, da imamo več lepih šolskih poslopij, vendar je še mnogo pomanjkljivosti in več šol prav slabih. Kar se tiče šolske oprave, so največje važnosti šolske klopi. Ravno te so pa v mnogih šolah prav slabe. Šolska vodstva na takih šolah naj skrbje, da se postavi vsako leto v proračun mala vsota za klopi, da se polagoma naredo nove; izdelajo naj se strogo po izdanih strokovnjaških predpisih in naj se ne prepusti volji dotičnega mizarja. Šolske table so večinoma dobre, le sem in tja premajhne. Kjer se napravljajo nove, naj se vdela v steno, ker so take table najprikladnejše. Velik nedostatek je tudi, da mnogo šolskih sob ni ventiliranih. Gleda naj se vedno na čist zrak, ni treba slušati onih krajnih šolskih svetov, koji po zimi zračiti prepovedujejo; sklicovati se je treba na dotična postavna določila. Tudi kuri se v nekaterih šolah premalo. Tudi tu naj se opozore krajni šolski sveti na predpise šolskih zakonov, koji določujejo, da ima biti v šoli 13° gorkote. V šolskih sobah in po mostovžih je bil povsod le, red. Na učila naj se posebno pazi, da se ne pokvarijo. Največ trpe zemljevidi radi vlažnosti. Napravi naj se za nje stojalo, da se lahko odvijó in tako obvarujejo vlažnosti in prahu. Učil nedostaje še na mnogih šolah. Letos jih bode kupil in razposlal c. kr. okrajni šolski svet skupaj za vse šole za 2800 K. (Dalje prib.)

L. Jelenc.

V e s t n i k.

Cesarjev rojstni dan. Naš presvetli vladar je praznoval dne 18. vel. srpana svoj 64letni rojstni dan. Kakor povsod v našem častiljivem cesarstvu, tako smo se tudi mi Slovenci tega veselega dneva z največjo hvaležnostjo in slovesnostjo spominjali in posebno nam učiteljem dal je dan 18. vel. srpana dobrodošlo priložnost, da smo krepke izrazili svojo navdušeno ljubezen, udanost in spoštovanje do svojega blagega in modrega vladarja in do vse cesarske hiše, dobro vedóč in trdno prepričani, da je slavno vladujoča habsburško-lotrinska rodovina vedno naša bramba in zaslonba, naša tolažba in pomoč